

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

У сучасному світі в науці, навчанні, виробництві використовують все частіше комп'ютер, ніж книгу. Чи зможе коли-небудь комп'ютер зовсім витіснити книгу з нашого життя? Книга здавна вважалася старовинним джерелом знань. Через книги передавався дорогий досвід людей з покоління в покоління. У них зберігалася історія людства, всі важливі події, що відбулися у світі, державі. Пізніше люди стали читати не тільки для освіти, але й для духовного саморозвитку. Внесок книги в життя людини завжди цінувався і буде цінуватися в усі часи.

Сьогодні, коли взято курс на відродження та розвиток національної культури, школи, мови, велика надія покладається на уроки читання. Недарма народне прислів'я говорить: «Читання – найкраще навчання». Читання книг відкриває кожному дивовижний світ людини і природи, всього, що нас оточує. Найбільшою мірою це стосується дітей. Учні початкових класів прилучаються до цього світу саме на уроках читання.

Український народ як передбачливий педагог засобами словесного мистецтва розробив цілісну систему виховання підростаючого покоління. Неважко переконатися, що, використовуючи засоби українського фольклору, здебільшого виходять не стільки з виховної концепції народу, скільки добирають певні твори для підтвердження з тими, які виробив сам народ. Інша річ, що в умовах школи, загалом навчального закладу, досить непросто зберігати цілісність виховної народної думки, оскільки вона реалізується через значну кількість її засобів, у даному випадку творів фольклору.

Метою статті є висвітлення теоретичних аспектів розвитку творчих здібностей молодших школярів шляхом використання української народної казки, спрямована на формування творчої особистості.

Серед різноманіття сучасних засобів навчання і виховання потрібно звернути увагу на казку. Видатні педагоги різних часів надавали особливе значення народній казці. Так, В.О. Сухомлинський широко використовував казки, оповіді, приказки і прислів'я, пісні, народні традиції і обряди у повсякденній вчительській роботі, у своїх творах показував їх доцільність у духовному зростанні учнівської молоді. У праці «Серце віддаю дітям» він відводить казці таку роль: «Діти розуміють ідею лише тоді, коли вона втілена у яскравих образах. Казка — благородне і нічим не замінне джерело виховання любові до Вітчизни. Патріотична ідея казки — в глибині її змісту, створені народом казкові образи, що живуть тисячоліття, доносять до серця і розуму дитини могутній творчий дух трудового народу, його погляди на життя, ідеали, прагнення. Казка виховує любов до рідної землі вже тому, що вона — творіння народу» [2, с. 14].

Усім нам відоме твердження про те, що кожна дитина — творець, тобто художник, поет, фантазер і винахідник. Дошкільники, молодші школярі — це переважно творчі особистості, що живуть у світі образів, почуттів і переживань, вирізняються безпосередністю сприймання, інтересом до всього нового і нестандартного, потягом до відображення та перетворення навколишньої дійсності [4, с. 6].

Цікавий, чарівний світ казки. Казка захоплює і веде у незвичайний і дивовижний світ, де всі розмовляють зрозумілою людською мовою: дерева і квіти, звірята і птахи, навіть камінь оживає і дерево дає пораду, аби тільки добре придивитися та прислухатись до рідної землі. Вона веде у далекі і дуже цікаві світи, де завжди перемагає добро, а зло зникає. Бо ж так і треба, тому що людина приходить на білий світ для добра і любові, для щастя і радості. Казка захоплює і розвиває фантазію та народжує мрію. А мрія — це велике щастя, вона дає крила для польоту у житті людини. Казка дає малій дитині політ думки, вона перевіряє себе на сміливість, порівнює з героями і прагне бути подібною до них. І, як правило, уявляє себе сміливою і сильною, чесною і справедливою, хоче підказати правильний шлях, вибрати правильну дорогу і переживає, а це означає, що дитина не стане байдужою і в реальному житті, її хвилюватимуть події і люди, вона не виросте байдужим спостерігачем, а буде активним борцем. Казка переслідує не тільки пізнавальну і розвиваючу мету, але й виховну, тому що виховує в дитині доброту і справедливість, чесність, а не брехливість. Діти вірять в казку, у ній живуть і прагнуть, щоб усе скінчилось добре, а зло ніколи не поверталось до людей. Це чудова, світла і тендітна мрія дітей і дуже хочеться, щоб вона ніколи не зникла, щоб не черствіла дитяча душа, а розквітала чарівною квіткою і вічно жила в душі.

Розповідаючи чи читаючи казки, ми виховуємо дитину, розвиваємо його внутрішній світ, даємо знання про закони життя і способи прояву творчої кмітливості. Читання казки формує у дитини на все життя основи поведінки і спілкування, вчить наполегливості, терпінню, вмінню ставити цілі і йти до них. Слухаючи або читаючи казки, діти накопичують у підсвідомості механізми вирішення життєвих ситуацій, які при необхідності активізуються. Казка розвиває творчий потенціал, уяву і співчуття маленької людини.

Виховне і пізнавальне значення казки в житті дитини надзвичайно велике. Казка допомагає формуванню свідомості, певних моральних якостей, характеру. Через таку форму роботи можна реалізовувати багато навчальних, виховних, пізнавальних та розвивальних завдань. Діти повинні вміти розповідати як цілу казку, так і частинами; використовувати її образну мову, передавати інтонаційно характер дійових осіб.

Усім відомо, що діти дуже люблять казки. Вони, власне, живуть у світі казки, адже це їхній природний стан — фантазувати, уявляти, «оживлювати» предмети та явища. Казка — це вид художньої прози, що походить від народних переказів, порівняно коротка розповідь про фантастичні події та персонажі, такі, як феї, гноми, велетні тощо.

Казка - перевірений віками засіб гармонійного різнобічного розвитку дитини. Вона забагачує життєвий досвід школярів, емоційну сферу дитини. Привабливість казки - у сюжетності, таємничості, фантастичності.

Творчість – діяльність, що передбачає створення якісно нового предмета зовнішнього світу чи побудову мислення, що приводить до нових знань про світ або почуття, яке віддзеркалює нове ставлення до дійсності [3, с. 270].

Творчі здібності – це індивідуальні особливі якості людини, які визначають успішність виконання нею творчої діяльності певного виду [3, с. 27]. Творчість дитини — це особливе піднесення її духовних сил, яке характеризується переживанням почуття краси, задоволення, радості, це самоствердження особистості. Під впливом почуттів, пробуджених казковими образами, дитина вчиться мислити словами - стверджує В. О. Сухомлинський.

Одним із найпоширеніших видів творчої роботи під час опрацювання казки є читання в особах. Його доцільно поєднувати з інсценуванням. Діти з захопленням грають у вовків і лисиць, з любов'ю готують маскарадні костюми зайців і півників, а на дитячих ранках з інтересом відтворюють поведки улюблених казкових персонажів.

Діти від природи актори і перевтілюватися в персонажів для них природно. Вони легко вживаються в образ, включають індивідуальний досвід та фантазію, відкривають в образі власний зміст. Велике значення інсценізації полягає ще й у тому, що це колективна творчість. Для дітей інсценізація казок — важлива справа. Вони не лише самі захоплюються втіленням задуму в життя, а й залучають до цього учнів середніх класів, своїх наставників, товаришів, дорослих членів сімей. Використовуючи дитячу властивість фантазувати, придумувати, асоціювати можна розвинути у дитини творче мислення і одночасно у ігровій формі дати розуміння призначення того чи іншого предмету, чи правильності поведінки.

Особливо подобаються дітям казки, придумані батьками. Можна дати завдання дитині, придумати початок казки, а продовження складає дорослий. Для розвитку творчості дітей треба подбати про розкріпачення дитячої фантазії і створити такі умови, щоб кожен міг сказати своє слово, — скласти свою казку, загадку, свій вірш, створити власні образи. Нагадую слушну думку відомого дитячого письменника Дж. Родарі про те, щоб діти навчилися думати, вони насамперед повинні навчитись придумувати, тобто в них має бути вільна думка.

Створення казки — це джерело творчості. Кожна людина від природи творча — треба лише пробудити її творчу активність. Казка — це саме активна творчість, яка охоплює всі сфери духовного життя людини. Творчість казки спонукає працювати й розум, і почуття, і уяву, і волю. Коли дитина співпрацює над створенням казкового світу, у неї пробуджується пізнавальна, дослідницька, творча активність. Працюючи разом з педагогом над народженням казки, маленький митець відчуває, як розкриваються його крила, їх розмах стає дедалі більшим і впевненішим. І ось уже творча уява піднімає свого казкаря на рівень його естетичних почуттів, без яких немислиме благородство душі, чуйність, героїчний вчинок. Саме у своїй казці дитина знаходить реальну форму виявлення власних духовних сил.

Дуже важливою є чутливість самого вчителя до творчості своїх вихованців. Вчителям початкових класів добре відомі збірки українських народних казок. Саме позитивні казкові образи зацікавлюють дітей, і ось на основі їх чарівності у класі народжується нова казка з національними мотивами, з національними образами.

У малюнках сприйняття дитини та її фантазії, пробуджена казкою, формуються і проявляються наочно. Малюнок дозволяє виразити те, що захопило дитину в мить читання. Для правильного розуміння дитячого малюнка важливими є коментарі самої дитини. Адже « вони дають ключ до розуміння малюнка й ланцюжка асоціацій, викликаних текстом прочитаної казки». «Казка, фантазія — це ключик, за допомогою якого можна відкрити ці джерела, і вони заб'ють життєдайними струменями», — писав В. Сухомлинський. [1, с. 6]. «Відчиняйте віконце у безмежний світ поступово, не розчиняйте відразу навстіж, не перетворюйте на широкі двері». Оскільки «кожна дитина по-своєму бачить навколишній світ, по-своєму сприймає речі і явища, по-своєму думає...» [2, с. 5].

Серед численних педагогічних можливостей казки визначимо ті, що найбільш відповідають психологічному розвитку суб'єкта виховання. Оскільки українська народна казка є елементом синкретичної культури, то вона передбачає: багату палітру супроводжуючих адекватних художньому зразку казки естетичної діяльності (малювання, пісня, танок, драма, тощо); варіативність творчих завдань (складання власних казок, казок-імпровазацій тощо). Викладення нового матеріалу на базі казкового сюжету направлене на розвиток не тільки монологічного, а й, насамперед, діалогічного мовлення, що сприяє формуванню навичок спілкування.

У працях В. О. Сухомлинського, який багато уваги приділяв розвитку творчості дітей: "Казка, гра, фантазія — животворне джерело дитячого мислення, благородних почуттів і прагнень. Багаторічний досвід переконує, що естетичні, моральні та інтелектуальні почуття, які народжуються в душі дитини під враженням казкових образів, стимулюють потік думки, який пробуджує до активної діяльності мозок, зв'язує повнокровними нитками живі острівці мислення" [1, с. 7]. Творчих людей відрізняє особливе вміння бачити і чути те, чого не помічають інші, тонше відчувати, яскравіше висловлюватися. Саме тому треба змалку пробуджувати у дітей невід'ємні якості творчої людини.

Список використаної літератури

1. В. О. Сухомлинський про роль казки в колективному житті дітей / М. В. Краєва // Педагогічний дискурс. — 2013. — Вип. 15. — С. 375-378.
2. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. — К., 1977. — Т. 3. — С. 9-278.
3. Станіславська Г. П. Розвиток творчих здібностей школярів / Г. Станіславська. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2007. — 64 с.
4. Садовенко С. М. Виховання народною казкою : [методичний посібник] / С. М. Садовенко. — К. : Шкільний світ, 2011. — 128 с.